

STRAFCELLE I DANMARK

Der skal ske ændringer i den måde, strafcelle benyttes på i danske fængsler. Det er der enighed om i den nuværende regering og blandt partierne bag “Flerårsaftalen for Kriminalforsorgen 2018-21”.

DIGNITY og Institut for Menneskerettigheder mener, at vejen frem er at afskaffe brugen af strafcelle for mindreårige og andre sårbare grupper i overensstemmelse med Mandela-reglerne. Desuden bør der være et loft på 15 dage for indsatte i isolation; sundhedspersonalet skal inddrages ved alle anbringelser i strafcelle; og Danmark bør lade sig inspirere af løsningerne i vores nabolande.

HVAD ER STRAFCELLE?

Ifølge straffuldbyrdelsesloven kan indsatte, der overtræder reglerne i danske fængsler, idømmes tre forskellige typer af disciplinærstraffe: advarsel, bøde og strafcelle. Disciplinærstraffe har både til formål at markere grænserne for acceptabel adfærd og skabe en adfærdsændring hos den enkelte og andre indsatte.

Strafcelle er den hårdeste disciplinærstraf, fængslerne kan idømme indsatte. Forseelser såsom undvigelse, vold, groft hærværk, besiddelse af narko, besiddelse af mobiltelefon, rygning i egen celle og upassende sprogbrug kan straffes med isolation.

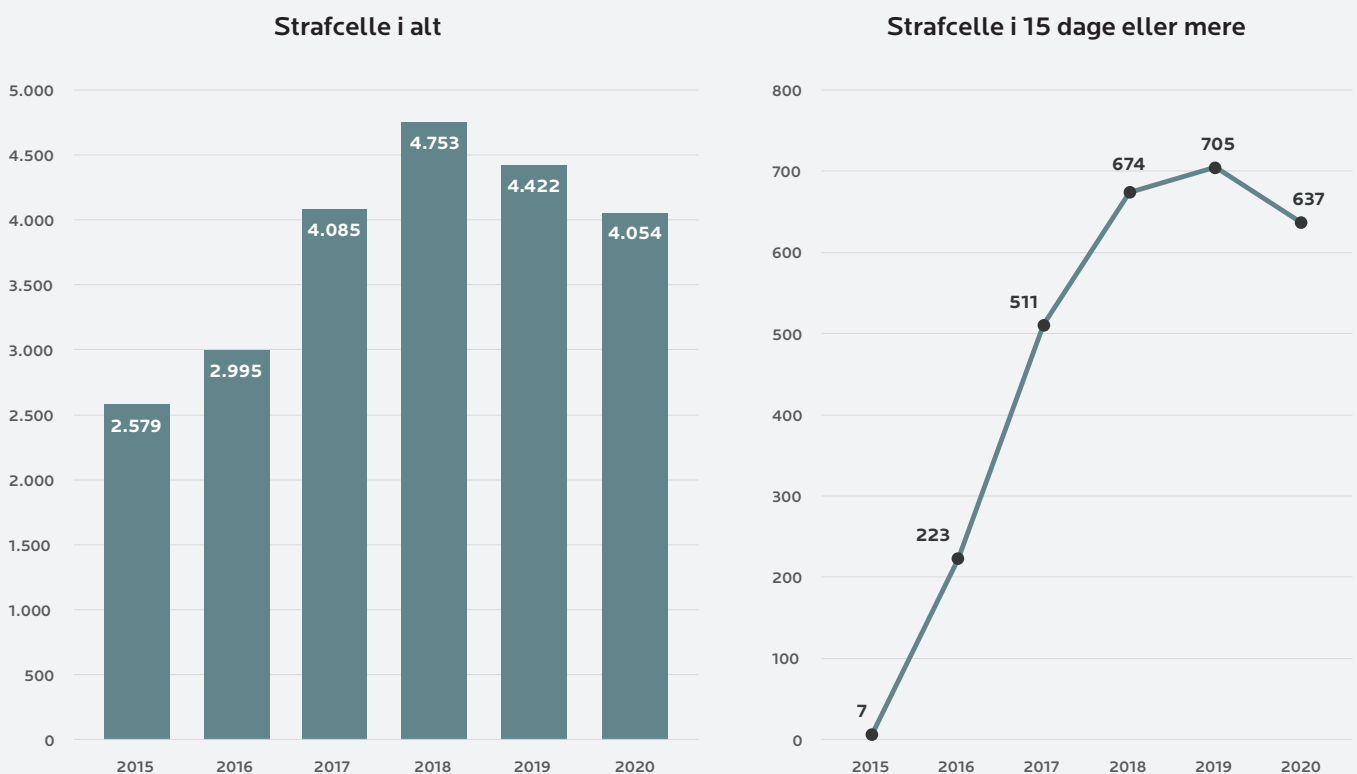
En indsat, der idømmes strafcelle, udelukkes fra fællesskab i fængslet. Det vil typisk sige, at personen sidder alene i en celle i 23 timer af døgnet. Unge under 18 år kan dog deltage i beskæftigelse i institutionen, medmindre konkrete grunde taler imod det.

Voksne indsatte kan idømmes strafcelle i op til fire uger, hver gang de overtræder regler i fængslet. Unge under 18 år må højst isoleres i syv dage ad gangen, medmindre sagen angår vold mod personale i institutionen. I den type sager gælder den almindelige øvre grænse på fire uger.

HVOR MANGE INDSATTE STRAFFES MED ISOLATION?

Der har været en kraftig stigning i antallet af ubetingede straffecelleanbringelser i danske fængsler de seneste seks år. Samtidig har der været en eksplosiv stigning i antallet af langvarige anbringelser på 15 dage eller mere. Foreløbige tal for 2021 tyder på, at det høje niveau fortsætter.

ANTAL UBETINGEDE STRAFFECLEANBRINGELSER ER VOKSET

Kilde: Kriminalforsorgen

Stigningen skyldes, at reglerne for disciplinærstraf på en række områder er blevet skærpet de seneste år. Det gælder særligt forbud mod besiddelse og indsmugling af mobiltelefoner, rygning, upassende sprogbrug, vold og trusler om vold.

Reglerne blev desuden ændret i 2016, så indsatte, der begår forseelser, som falder indenfor straffuldbyrdelseslovens § 67, i dag skal ikendes en disciplinærstraf. Tidligere kunne fængselsmyndighederne selv afgøre, om en indsat i hver enkelt situation skulle have en straf.

HVAD SIGER ANDRE OM DANMARKS BRUG AF STRAFCELLE?

2021: Ved den universelle periodiske bedømmelse af Danmark anbefaler flere lande i FN's Menneskerettighedsråd, at Danmark nedbringer eller afskaffer brugen af langvarig strafcelle.

2020: Kriminalforsorgen offentliggør en rapport om disciplinærstraf, herunder strafcelle, som blandt andet konkluderer, at "de langvarige strafcelleanbringelser på over 14 dage bør høre til den absolutte undtagelse".

2020: Europarådets Torturkomité anbefaler, at Danmark afskaffer isolationsfængsling for børn og unge og maksimalt tillader isolation i 14 dage for voksne.

2019: Folketingets Ombudsmand gennemfører i regi af den nationale forebyggende mekanisme mod tortur i samarbejde med Institut for Menneskerettigheder og DIGNITY en række besøg i fængsler og arresthuse i 2019 med henblik på at undersøge brugen af strafcelle. I en efterfølgende rapport om strafcelle fra foråret 2020 vurderer Ombudsmanden, "at de indsattes retssikkerhed ikke i alle tilfælde tilgodeses ved ikendelse af strafcelle, at forebyggelse af psykiske skadevirkninger som følge af strafcelle i større omfang kan sikres, (og) at der på den baggrund med fordel kan foretages ændringer af retningslinjer og praksis på strafcelleområdet".

2016: FN's Torturkomité 2016 anbefaler, at Danmark helt afskaffer strafcelle.

HVORDAN STRAFFER SVERIGE OG NORGE INDSATTE?

Sverige og Norge anvender ikke isolation som disciplinærstraf. En rapport fra Kriminalforsorgen pegede i 2020 på, at "målet med det norske reaktionssystem er at fastsætte reaktioner, som er klart mærkbare for den enkelte, uden at man samtidig stopper vigtige resocialiseringstiltag".

Norske fængsler kan give indsatte en advarsel, fratage dem deres dagpenge eller tage udgangstilladelsen fra dem.

Derudover kan norske fængsler straffe ved:

- helt eller delvist at udelukke indsatte fra fritidsfællesskaber i op til 20 dage. Det vil sige, at indsatte har "stuearrest" i deres fritid, men stadig deltager i arbejdsdagen.
- at fratage indsatte retten til privilegier i op til 20 dage, fx at se TV i deres egne celler eller deltage i hobbyaktiviteter.

I Sverige blev isolation som straf afskaffet ved lov i 1976, og i dag anvendes to disciplinære foranstaltninger over for indsatte, som ikke overholder fængselsreglementet: advarsel og udskydelse af prøveløsladelse.

HVAD SIGER SUNDHEDSFORSKNINGEN OM ISOLATION?

Sundhedsfaglige eksperter er enige om, at indsatte tager skade af isolation. Når de isoleres i en fængselscelle, har de ingen adgang til fællesskabet med andre indsatte. Som Mandela-reglerne og de europæiske fængselsregler påpeger, tager de indsatte skade af ikke at have meningsfuld social kontakt med andre.

Sundhedsvidenskabelig forskning har konkluderet, at isolation ofte har alvorlige negative sundhedsmæssige konsekvenser. Isolation kan medføre angst, depression og øge risiko for selvskaade og selvmord. Skadevirkningerne kan opstå allerede efter dage eller få uger, og risikoen for skadevirkninger stiger for hver dag i isolation. Nogle skadevirkninger forsvinder, når isolationen ophører, mens andre kan vare ved også bagefter.

FN'S MANDELA-REGLER OG DE EUROPÆISKE FÆNGSELSREGLER

FN reviderede i 2015 standarderne for fængsler, de såkaldte Mandela-regler. Ifølge Mandela-reglerne må disciplinære sanktioner ikke medføre tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling. Derfor bør stater ifølge reglerne blandt andet forbyde isolationsfængsling i mere end 15 sammenhængende dage. Mandela-reglerne foreskriver, at isolation kun må anvendes i exceptionelle tilfælde som sidste udvej og i kortest mulige perioder. Samtidig forbyder Mandela-reglerne isolationsfængsling af blandt andre unge under 18 år og indsatte med psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse, hvis tilstanden vil blive forværret af isolationen.

Det retligt bindende forbud mod umenneskelig og nedværdigende behandling følger blandt andet af FN's Torturkonvention (artikel 16) og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (artikel 3). Mandela-reglerne har en anden retlig status, men Danmark har været med til at opfordre andre FN-stater til at anvende standarderne.

Også de europæiske fængselsregler fra 2020 fastslår, at isolation som disciplinærstraf kun skal bruges i exceptionelle tilfælde som sidste udvej og i så kort tid som muligt. Ifølge reglerne må isolation aldrig føre til umenneskelig behandling. Reglerne anbefaler, at isolation ikke bruges overfor blandt andre mindreårige og indsatte med psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse. Endvidere understreger de europæiske fængselsregler, at proportionalitetsprincippet skal overholdes, så enhver straf i fængsler bør være proportional med forseelsen. Modsat Mandela-reglerne overlader de europæiske regler det dog til staterne selv at fastsætte en maksimal længde for strafcelle.